

I. TEKSTO SUVOKIMO UŽDUOTIS

Perskaitykite tekstus ir atsakykite į klausimus.

1. Neišdyla iš atminties viena lapkričio pradžios pavakarė. Netol pusė keturių. Nedidukė provincijos geležinkelio stotis. Aš, senas mano bičiulis A., kurio namuose viešėjau gerą pusdienį, ir penkiametis jo sūnelis.

2. A. kadaise buvo jau ganėtinai žinomas rašytojas, išleidęs kelias rimtom premijom apdovanotas knygas. Bet prieš penkerius metus išvyko gyvent į provinciją ir, anot jo paties, prikėlė plunksną prie kryžiaus. Kodėl taip nutiko, niekad jo neklausinėjau.

3. Taigi – sėdime ant pjuvenomis kvepiančio rąsto, mat netoliese – lentpjūvė, danguje girgosi gervių trikampiai, bičiulis retsykais paglosto sūnaus galvą, stebi, kaip tasai atbulais dantukais graužia obuolį, ir staiga sako:

– Žinai, kas yra obuolio skonis? Laisvė.

Išvydęs mano žvilgsnį, linksmai sukibirkščiuoja akimis ir ima pasakoti.

– Daug kas manęs klausia, kodėl nustojau rašyti... Viskas gana paprasta. Vieną naktį susapnavau, kad negaliu užmigti, nes labai noriu obuolio. Sapne atsikėliau, nuėjau į virtuvę ir ant stalo iš tiesų radau obuolį. O šalia – plonytį literato X romaną, kurio mano troboje tikrai nebuvo. Pradėjau valgyti obuolį ir skaitinėti tą knygelę. Labai vidutinišką, tiksliau – beviltiškai silpną. Bet užvertus paskutinį puslapį poveikis buvo stulbinantis, matyt, kur kas paradoksalesnis, nei tikėjosi knygos autorius.

4. Šiek tiek buvau girdėjęs apie X-ą, žinojau kai kuriuos jo gyvenimo vingius – skyrybos, nuolatinis nepritekliai, pastangos kabintis už anoniminių alkoholikų bendrijos, pradėti dieną nuo paprasčiausių išipareigojimų. Gal todėl romanas ėmė skambėti truputį kitais akordais. Netgi ne pats tekstas, o X-o gyvenimo potekstės.

5. Nubudęs nustebau, jog sapne skaityta knyga padarė man tokį pritrenkiantį įspūdį. Tarsi išvydau netikėtą senos problemos briauną – nežinomo literato savotišką pranašumą prieš daugelį pripažintų, plačiai žinomų rašytojų, prieš virtualią visokių premijų laureatų. Mat sapne skaičiau, keikiau tekstą ir... pavydėjau X-ui. Pavydėjau jo mažumo, pilkumo. Netalelingumo. Amžinai eilinio literato statuso. Būdamas toks, jis gali nustoti apsimetinėjęs. Premijų, vardo našta iš tiesų slegia. Sukinėdamiesi tarp žmonių pripažintieji nuolat dėvi kaukę. Netgi tuomet, kai nuoširdžiai stengiasi būti natūralūs. Tada kažkieno ranka ant jų veidų užtempia dar idiotiškesnę – nevaidinančiųjų kaukę. Likti su pripažinimo nesudarkytais veido bruožais bemaž neįmanoma. Žmonės su įdagu, ir tiek.

6. Netgi skurdo pradėdi bijoti kitaip nei visi. Bijai ne todėl, kad jis kėsinais atimti ir duoną, ir drabužį, ir stogą, – ne. Bijai todėl, kad jis žemina! Betgi tu paženklintas gabumų, sėkmės ženklu, taigi – ką žmonės pagalvos... Skursti – neprestižiška. Gėda. Esi priverstas vaidinti laimės kūdikį, kuris perprato gyvenimo paslaptis, todėl *privalo* mokėti būti buvimą, džiaugtis tuo, ką atsiųs lemtis. Dešimtys tavo protingų, šiek tiek laisvamaniškų, šiek tiek mentoriškų interviu paverčia tave tariamos išminties kulto įkaitu. Ši vaidyba, šis miklus vaizdo pakeitimas neva spindinčiu įvaizdžiu, ši antžmogio poza atima iš tavęs elementariausią teisę klysti, nusišnekėti, viešai demonstruoti prastą nuotaiką, inkšti iš nevilties, dalytis savo bėdomis ar nelaimėmis, taigi – atima iš tavęs tai, ką turi kiekvienas šlovės dzinguliukais neapsikarstęs pilietis, nežymus literatas, netgi minėtas akivaizdžiai prasto romano autorius...

7. Štai ko aš jam pavydėjau: teisės būti ne sėkmės apšviestuoju, bet silpnu ir ligotu vargeta. Rašyti, kaip nori, kaip pavyksta. Ne vien gabiai, talentingai, galvojant apie kažkokią išliekamąją teksto vertę. Be vidinio cenzoriaus – kad ir estetinio. Pavydėjau X-ui to *incognito*, kuris suteikia teisę padrikai aprašinėti savo negalias, neviltį, banalias tieses, priglausti jas prie savęs, savotiškai pamilti, sušildyti. Aprašinėti bet kaip – trafaretiškai, sentimentaliai, nejaučiant paralyžiuojančios perfekcionizmo baimės. O dangau, kokia jėga yra žmogaus mažumas! Proto nuošalė, negudrus suvokimas savęs kaip menko socialinio šapelio – tarp milijardų lygiai tokių pat drožlikių, šiukšlių, pelėsiukų, pjuvenėlių...

8. Iki šiol prisimenu tą sapno būseną, kurioje skaičiau ploną ir ligi šleikštulio negabią X-o knygėlę. Ir baisiai pavydėjau! Laisvės nebūti talentingam. Netgi gabiam. Teisės rašyti be skrupulų, lengvai nuklystant į banalumo lankas, nesirūpinant nei tikslesniu žodžiu, nei originalesne idėja, juo labiau – sakinio linija ar stiliumi. Nuplikino mintis: kodėl aš atėmiau iš savęs tą lengvo ir savaip svaigaus skrydžio erdvę? Kuriozas: nepripažinimas, neįvertinimas, netgi nevertinimas, teksto lėkštumas – tapo trokštamu idealu! Aš, deja, taip atsainiai rašyti jau nemokėjau.

9. Bičiulis nutilo.

– Dabar daugelis taip rašo, – pasakiau ir žvilgtelėjau į laikrodį – traukinys vėlavo.

– Ir gerai daro, – tarė jis, pastebėjęs mano judesį; tada paėmė berniuką už rankos ir tęsė: – Dabar esu laisvas. Mokau miestelio vaikus, juokais vadinu juos savo erkėmis, nesibaidau ir atsitiktinių darbų. Kartais uždariauju ir šioje lėtpjūvėje, – mostelėjo ranka į žemą medinį pastatą. – Pavargstu, bet atsikeliu su šypsena – štai ir visa mano gyvenimo filosofija. Sykais sueinu su vietos literatais, bet stengiuosi nemandravoti, kalbėtis jų kalba. O kai prisimenu aną sapną, vypteliu į ūsą: matyt, taip man buvo pasakyta toji tiesa – per sapne valgyto obuolio skonį.

10. Iš miškelio pagaliau išniro ilgas lėtai linguojantis traukinys.

– Beje, ne sapne X-o romano aš taip ir neaperskaičiau, – ironiškai nusišypsojo A.

11. Prasivėrus žalio vagono durims, atsisveikinome.

12. O jeigu atvirai šnekant –

*tvirtai paspaudėm vienas kito ranką
jau ėmė sparčiai temt ir jis su sūnumi
mačiau galulaukėj padaręs milžinišką lanką
pradėjo bėgti paskui gerves ties gel. stotimi
ir nuvasnojo palei pylimą pavargėlis
apkibęs pjuvenom žvaigždynais erkėmis*

Klausimai

1. Apie ką kalbama tekste. Atsakykite apibendrintai. (1 taškas)

2. Išrašykite 2 tradicinės – agrarinės pasaulėjautos ženklus iš 1- 3 pastraipų (1 taškas)

3. Raskite ir įvardykite 2 pastraipoje meninės raiškos priemonę. Paaškindite jos prasmę. (2 taškai)

4. Kodėl veikėjas A savo apsisprendimą neberašyti aiškina sapnu? (1 taškas)

Čia rašo
vertintojai:

I II

5. Sapne skaitytos knygos poveikis buvo kur kas „paradoksalesnis, nei tikėjosi knygos autorius“. Paaškindite šį paradoksą. (2 taškai)

6. Savais žodžiais remdamiesi kontekstu paaškindite, kaip suprantate 5 pastraipos paskutinįjį sakinį. (2 taškai)

7. 1.Kokios kūrėjo vertybės teigiamos 6 pastraipoje. (1 taškas)

7. 2. Kokių antivertybių, susijusių su kūryba, galima išvėgti 6 pastraipoje? Įvardykite bent dvi. (1 taškas)

8. Remdamiesi 7 pastraipa paaškindite, kuo stiprus „mažas žmogus“. (1 taškas)

9. Kokie pripažinto kūrėjo bruožai įvardijami 8 pastraipoje? (2taškai)

10. Kodėl veikėjas ne sapne taip ir neperskaitė romano? (1 taškas)

11. Kas pabaigos eilėrašcio veikėją sieja su teksto veikėju ir su kūrėju?

11.1. Nurodykite tiesiogines sąsajas (bent dvi). (1 taškas)

I	II
—	—
—	—
—	—
—	—
—	—
—	—
—	—
—	—
—	—

11.2. Nurodykite metaforišką sąsają. Argumentuokite. (2 taškai)

12. Kodėl tekste obuolio skonis lyginamas su laisve?

12.1. Pateikite savo nuomonę, remdamiesi tekstu. (2 taškai)

12.2. Kuri obuolio simbolinė reikšmė geriausiai tiktų šio palyginimo aiškinimui? Argumentuokite. (2 taškai) (Simbolinės obuolio reikšmės pateikiamos užduoties pabaigoje)

13. Paaiškinkite teksto pavadinimo prasmę. Argumentuokite. (2 taškai)

14. Nurodykite teksto autoriaus individualiojo stiliaus bruožus (turinio ir raiškos aspektu). (2 taškai)

Obuolys. 1. Antikinėje pasaulėjautoje – nesantaikos obuolys, sukėlęs sumaištį per gražiausios deivės rinkimus ir paskatinęs Trojos karo pradžią. 2. Senovės šiaurės deivė Iduna saugo obuolį, kurį suvalgęs tapsi amžinai jaunas. 3. Europoje obuolys – vaisius nuo gėrio ir blogio pažinimo medžio. 4. Krikščioniškojoje pasaulėjautoje obuolys sietinas su nuopoliu ir pagunda (Adomo ir Ievos legenda). 5. Obuolys – dovana (Hesperidžių dovana Herakliui, Ievos dovana Adomui, Nemesidės dovana didvyriams). Hans Biederman. Simbolių žodynas. 291 – 293 psl.

I II

— —

— —

— —

— —

— —

Teksto
suvokimo
klausimų
taškų suma
(26)

I II

— —

II. TEKSTO KŪRIMO UŽDUOTIS

Parašykite 200 – 250 žodžių samprotavimo tekstą „Kokios aukos verta laisvė būti savimi“.

Kurdami tekstą laikykitės rašinio struktūros (įžanga, dėstymas, pabaiga).

Samprotaudami remkitės ne tik asmeninio bet ir visuomeninio gyvenimo pavyzdžiais bei literatūrine patirtimi.

Teiginius argumentuokite bent vienu literatūros kūriniu.

Teksto suvokimo užduoties atsakymai

Klausimo Nr.	Galimi atsakymai	Komentarai	Taškai
1	Tekste kalbama apie vidinę laisvę . Pasirinkimo laisvę . Laisvę būti savimi .	Pateiktas vienas apibendrintas atsakymas	1
		Atsakymas formuluojamas remiantis siužetu	0
2.	Viešnage provincijoje , pjuvenomis kvepiantis rąstas , gervių trikampiai , archetipinė tėvo, sūnaus ir obuolio situacija .	Pateikti du pavyzdžiai (citos)	1
		Pavyzdžių – citatų nepateikta, pateiktas tik vienas	0
3.	Prikalė plunksną prie kryžiaus (Metafora, frazeologizmas). Paaiškinimas: Atsisakė rašymo (plunksna), nes tai sunkus darbas (kryžius); atsisakė visam laikui (kryžius – pabaiga)	Išrašytas pavyzdys, įvardyta meninės raiškos priemonė, tinkamai paaiškinti abu aspektai (plunksnos ir kryžiaus)	2
		Išrašyta, įvardyta, bet nepaaiškinta arba paaiškinta netinkamai. Tik išrašyta ir paaiškinta. Tik įvardyta ir paaiškinta. Išrašyta, įvardyta, paaiškintas vienas aspektas.	1
		Tik išrašyta. Tik įvardyta.	0
4.	Sapne išgyvenama tai, kas realiame gyvenime dažnai nustumama į antrąjį planą – tikrieji poreikiai, troškimai. Sapnas išlaisvina pasąmonę , vadinasi, rašyti buvo per sunku. Poreikis išsilaisvinti egzistavo pasąmonėje .		1
		Neatsakyta arba neakcentuota galimybė sapne pamatyti tiesą.	0
5.	Paaiškintas paradoksas – knyga menkavertė , o tampa atspara vertybių kaitai . Knygos autorius tikėjosi būti įvertintas už turinį , o ne už poveikį , menkavertiškumą. Paradoksalu, nes vertinama ne kokybė , o prastumas .	Paaiškinti du aspektai.	2
		Paaiškintas tik vienas aspektas.	1
		Aiškinyje neišryškėja paradoksas, neatsakyta.	0
6.	Tai kitoks , išsiskiriantis , pastebimas žmogus. Įdagas – skausmingos patirties ženklas.	Paaiškinti abu aspektai.	2

		Paašskintas tik vienas aspektas.	1
		Neatsakyta, nepaašskinta.	0
7.1.	Vidinė laisvė. Galimybė nesitaikyti prie visuomenės normų. Teisė klysti.	Įvardyta	1
		Neįvardyta	0
7.2.	Savęs vertinimas geriau, nei dauguma. Amžiną džiugesį dėl sėkmingo gyvenimo. Laimę (demonstruojamą) Nepaneigiamą išmintį .	Įvardytos dvi antivertybės.	1
		Įvardyta viena antuvertybė. Neįvardyta.	0
8.	Teise būti savimi . Nieko nebijoti . Nebijoti pasmerkimo . Galimybė klysti .	Įvardytas vienas bruožas.	1
		Neįvardyta, neatsakyta.	0
9.	Idėjų originalumas. Stilingumas , savo stiliaus sukūrimas, originalumas.	Įvardyti du bruožai	1
		Įvardytas vienas bruožas, neįvardyta, neatsakyta.	0
10.	Suprato, kad menkavertis. Bijojo, kad išsklaidys sapno sukeltą įspūdį.	Atsakyta, suformuluota nuomonė.	1
		Neatsakyta.	0
11.1	Atsisveikinimas. Išsiskyrimo situacija. Veikėjas su sūnumi. Veiksmo vieta šalia geležinkelio stoties.	Nurodytos dvi tiesioginės sąsajos.	1
		Nurodyta tik viena sąsaja, neatsakyta.	0
11.2	Abiejų tekstų veikėjai patyrę ir kūrėjo šlovę (Teksto veikėjas – rašytojas , žinantis, ko reikia tikrajam kūrėjui, eilėraščio veikėjas „ apkibęs žvaigždynais), ir paprasto žmogaus gyvenimą (Teksto veikėjas gyvena provincijoje, dirba lenpjūvėje , eilėraščio – „ pavargėlis, apkibęs pjuvenom “)	Paašskinti du aspektai ir argumentuota.	2
		Paašskintas tik vienas aspektas. Tik paašskinta. Tik pateikti argumentai.	1
		Nepaašskinta, neatsakyta.	0
12. 1	Veikėjui sūnaus valgomas obuolys sukelia prisiminimą – norėjo obuolio, pateko į situaciją, leidusią suvokti vidinės laisvės svarbą. Nes obuolys sieja tikrovę ir sapną, kuriame suvoktos svarbios gyvenimo tiesos.	Tinkamai paašskinta, nurodytas dabarties ir sapno prasmės ryšys.	2
		Iš dalies paašskinta, dabarties ir sapno prasmės ryšys neakcentuotas.	1
		Nepaašskinta, neatsakyta.	0
12.2	Obuolys – vaisius nuo blogio ir gėrio pažinimo medžio. Paragavęs obuolio, veikėjas supranta tikrąsias ir tariamąsias vertybes. Obuolys – dovana. Paragavęs obuolio, gauna vidinės laisvės dovaną.	Tinkamai parinkta ir paašskinta simbolinė prasmė.	2
		Tik parinkta prasmė. Tik bandoma paašskinti.	1
		Neatsakyta. Netinkamai parinkta ir paašskinta.	0
13.	Pavadinime ryškus kelio, kelionės motyvas (išskrendančios gervės, pravažiuojantys	Tinkamai paašskintas teksto ir pavadinimo ryšys,	2

	traukiniai, vėluojantis traukinys, kuriuo kažkas išvažiuoja). Tekstą galima suprasti, kaip kelionę tikrųjų vertybių , savęs pažinimo link.	argumentuota,	
		Aiškinamas pavadinimas, nesiejant su tekstu. Neaiškūs argumentai.	1
		Nepaaiškinta, neatsakyta.	0
14.	Aktuali vidinės laisvės, kūrėjo, literatūros kokybės tema. (teksto autorius – kūrėjas) Metaforiška kalba, simboliai, perkeltinės prasmės. (gali būti apibūdinta stilistinė raiška)	Paaaiškinta turinio ir raiškos aspektu.	2
		Paaaiškintas tik vienas aspektas.	1
		Nepaaiškinta, neatsakyta.	0